

Əsrəf XƏLƏFOV
Dosent

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ DİYARŞÜNASLIQ BİBLİOQRAFIYASININ METODİK PROBLEMLƏRİ

Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması ölkəşünaslıq biblioqrafiyasının əsas vəzifələrinin kompleks şəkildə həyata keçirilməsini tələb edir. Ölkəşünaslıq biblioqrafiyasının intensiv inkişafı üçün onun nəzəri, metodiki və təşkilati problemlərinin həlli olduqca zəruridir (4, s.107).

Professor Z.Əliyevin «Ümumi biblioqrafiyaşünaslıq» dərslində qeyd olunur ki, diyarşünaslıq və ölkəşünaslıq biblioqrafiyası anlayışlarının müəyyənləşdirilməsində məzmun-ərazi (yəni məzmun forma) əlaməti əsas götürülür. Birinci halda söhbət ölkə daxilində müəyyən yerlə (rayonla, şəhərlə, vilayətlə, coğrafi bölgə ilə və i.a), ikinci halda müəyyən ölkə ilə, dövlətlə əlaqədar məzmunla malik ədəbiyyatla biblioqrafik iş nəzərdə tutulur (3).

Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyası isə bir tərəfdən ədəbi biblioqrafiyanın özünəməxsus müstəqil sahəsi, digər tərəfdən diyarşünaslıq biblioqrafiyasının tərkib hissəsi hesab edilir. Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının ədəbi biblioqrafiyanın müstəqil yarım sistemi kimi ayrıca öyrənilməsi onun obyektinin spesifikasiyası ilə bağlıdır. Burada ilk növbədə bədii əsərlərin həmin diyarda nəşrinin, bu bədii əsərlər haqqında yerli ədəbiyyatşünaslıq və tənqidi materiallar, yerli xalq yaradıcılığını əks etdirən əsər aid edilir. Bunlar bilavasitə diyarın ədəbi həyatında fəal rol oynayır. Bütün materiallar «çap əsərlərinin və onların müəlliflərinin həmin diyarla əlaqəsi» adlı ümumi bir anlayışla birləşdirilir. Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının məzmununun nəzəri və təcrübi sahəsinin müəyyənləşdirilməsində hələ də yekdil, vahid elmi fikir yoxdur. Əksər hallarda «diyarşünaslıq biblioqrafiyası» anlayışı adı altında ancaq məzmunu ilə, diyarla bağlı olan bədii əsərlər, ədəbiyyatşünaslıq və tənqidi materiallar deyil, həm də o yerdə nəşr olunmasına görə və yerli nəşriyyatlar tərəfindən buraxılmasına görə də materialları əks etdirən biblioqrafik vəsaitlər daxil edilir.

Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyası da sosial məqsədinə görə (məqsəd və oxucu istiqamətinə görə) iki növə: elmi-köməkçi və tövsiyə biblioqrafiyasına bölünür.

Elmi işə kömək edən vəsaitlər mütəxəssis-diyarşünaslıq biblioqrafik informasiya tələbatının ödənilməsinə təsir etmək üçün yaradılır.

Ədəbiyyatşünaslara və mütəxəssislərə kömək edən vəsaitlərdə ədəbi tarixi xarakterli materiallar əsas yer tutur. Belə hallarda bilavasitə həmin yazıcının yaradıcılığına aid olan materiallar deyil, həmçinin dolayı adlandırılan mənbələrdə yazıçı haqqında məlumatı əhatə edən ədəbiyyat, diyarın ictimai və mədəni həyatı, yazıcının əməkdaşlıq etdiyi dövrü nəşrlər haqqında məlumatlarda geniş əhatə olunur. Bu materiallar isə tədqiqatçı üçün son dərəcə lazımlıdır. Ədəbi diyarşünaslığın tövsiyə biblioqrafiyası həmin diyarın həyatını əks etdirən ən yaxşı bədii əsərləri təbliğ edir. Bununla birlikdə oxucularda vətənpərvərlik hissinin tərbiyəsinə, vətənə məhəbbət hissinin aşılmasına təsir edir. Oxucunu həmişə doğma yerlə qəlbən və mənən bağlayır.

Bədii əsərlərin diyarşünaslıq göstəriciləri oxucuları diyarın ədəbi tarixi ilə də tanış edir, diyarın müasir ədəbi həyatının mənzərəsini yaradır, diyarın görkəmli adamları, yetirmələri və onların əsərləri haqqında biblioqrafik informasiya verir.

Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiya sistemi formal əlamətlərinə görə də aşağıdakı biblioqrafik vəsaitlərə bölünür:

1. Şəxsi göstəricilər və biobiblioqrafik lüğətlər.
2. Diyar haqqında bədii ədəbiyyatın mövzu göstəriciləri.

Belə biblioqrafik vəsaitlər görkəmli alimlərə, yazıçı və şairlərə həsr olunurlar. Vəsaitin məqsədi görkəmli xadimlərin diyarın ictimai, elmi və mədəni həyatında oynadığı rolu, onların həyat və fəaliyyətinə diyarın təsirini göstərməkdir.

Biblioqrafiyanın bütün metodik üsulları ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasında tətbiq olunur. Ancaq ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyanın özünəməxsus spesifik xüsusiyyətləri, üsulları onu müstəqil kompleks kimi ayrıca öyrənməyə, tədris etməyə, araşdırmağa haqq qazandırır.

Şəxsi göstəricilər. Hər hansı diyarın yazıcısına həsr edilmiş vəsaitdə ədəbi biblioqrafiyanın üsulları geniş tətbiq edilir. Demək lazımdır ki, onun müasir mərhələdə inkişafı mahiyyət etibarilə şəxsi biblioqrafik göstəricilərin miqdarca az yaradılması ilə bağlıdır.

Diyarşünaslıq göstəricilərində şəxsi göstəricilərin bir növü yazıcının tərcümeyi-halının (bioqrafiyasının), yaradıcılığının diyarla əlaqəsini açıb göstərən vəsaitlərdir. Bunlar ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyası üçün spesifikdir. Keçmiş SSRİ məkanında nəşr olunmuş «Yazıçı və bizim diyar» («A.Fadəyev və Kuban», «M.Qorki və doğma diyar», «Turgenev və Orlov diyarı») Belə vəsaitlər o yazıçıya həsr edilir ki, ona yerli yazıçı kimi baxmaq elmi cəhətdən mümkün deyildir. Amma yazıcının tərcümeyi-halı, yaradıcılığı bu diyarla bağlıdır. (Həmin diyara gəlməsi

ilə, diyarda az, müvəqqəti yaşaması ilə). Vəsaitin məqsədi ayrı-ayrı yazıçıların yaradıcılığında diyarın həyatının necə əks olunduğunu açıb göstərməsi ilə bağlıdır.

Buna uyğun olaraq göstəricinin məqsəd və oxucu istiqamətinə əsaslanaraq onların tərtibinin metodiki məsələləri həll edilir. Bütövlükdə bu qəbildən olan göstəricilər üçün xarakterik cəhət mövzu üzrə ədəbiyyatın tam məcmunun verilməsinə səy göstərilməsidir. Burada çap materiallarının axtarışı və aşkara çıxarılması metodikasının ən mürəkkəb və çətin olmasıdır.

Bunu həll etmək üçün tərtibçi hər şeydən əvvəl axtarış üçün mənbələr dairəsini müəyyən etməlidir. Onlardan ən vacibi diyarşünaslıq mərkəzi kitabxanasının soraq-biblioqrafiya aparatıdır.

Tərtibatçının həmin diyara həsr edilmiş mövcud biblioqrafik vəsaitlərə kitabarası və kitabıçərisi biblioqrafik materialların ədəbi diyarşünaslıq nəşrlərinə bələd olması vacib şərtədir. Xüsusilə, yerli dövrü nəşrlərin araşdırılmasına diqqət yetirilməsi tələb olunur. Çünki onların səhifələrində diyarın ədəbi, ictimai həyatının müxtəlif cəhətləri işıqlandırılır. Nəhayət, ədəbiyyatı aşkar etmək üçün diyarşünaslıq xarakterində olmayan həmin yazıçıya həsr edilmiş biblioqrafik göstəricilərdə həmin yazıçıya xüsusi bölmə verilmiş ümumi xarakterli ədəbi diyarşünaslıq göstəricilərinə baxıb axtarış aparılmalı, nəzərdən keçirilməlidir. Həmin diyarla əlaqəsini əks etdirən materiallar öz spesifik xarakterinə görə müxtəlifdir. Yazıçının yerli materiallar ilə mövcud əsərlərindən başqa, adətən, vəsaitə yazıçının diyara gəlişi müddətində yazılmış materiallar da daxil edilir. Göstəricidə ancaq yazıçının bədii əsərləri deyil, onun publisistik əsərləri, çıxışları, tənqidi məqalələri, yerli xadimlərə yazılmış diyar haqqında müasirlərinin xatirələri, yazıçının diyara gəlişinin məzmununu göstərən məlumatlar da öz əks olunmalıdır. Adlarını qeyd etdiyimiz materiallar oxucu istiqamətlərindən asılı olmayaraq adətən bu tipli bütün vəsaitlərə daxil edilir.

Diyarşünas tədqiqatçı üçün nəzərdə tutulan göstəricilərdə yazıçının gəlişi müddətində diyarın ictimai-siyasi həyatını yaradan dolayı mənbə adlandırılan bilavasitə materiallar diqqətlə seçilib daxil edilir. Diyarşünaslıq vəsaitləri üçün materialların seçilməsinin başlıca prinsipi materialların məzmun əlamətidir, yazıçının diyarla əlaqəsini göstərən məlumatın verilməsi prinsipidir. Vəsaitin zəruri ünsürlərindən biri də biblioqrafik arayış, yaxud yazıçının diyarda olduğu müddətdə onun həyatına aid əsas faktların məzmunundan ibarət olan biblioqrafik kamvanın (həyat və yaradıcılığının əsas tarixlərinin) verilməsidir. Materialların göstəricinin bölmələrində sistemləşdirilməsi ədəbi biblioqrafiyada qəbul olunmuş ümumi prinsip əsasında yerinə yetirilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, bir yazıçının diyarla əlaqəsini əks etdirən göstəricilərdən başqa qrup yazıçılara həsr edilən toplu (birləşmiş) vəsaitlər də tərtib olunur. (Məsələn, keçmiş SSRİ məkanında tərtib olunan «Rus yazıçıları Vladimir torpağında», «Novqorod torpağının yazıçıları» və s.) Bu toplu göstəricinin tərtibi metodikasının spesifik məsələsi yazıçıların adlarının seçilməsi, onda kimin yaradıcılığının təqdim oluna bilməsi maraq doğurur. Bu məsələ həll edilərkən yazıçının yaradıcılığının əhəmiyyəti, diyarla ədəbi həyatda onun iştirakının həcmi və miqyası, həmin diyarla onun əlaqəsinin xarakteri nəzərə alınır.

Biobiblioqrafik lüğət Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasında xüsusilə geniş yayılmışdır. XX əsrin son iyirmi ilində keçmiş SSRİ məkanında 20 adda biobiblioqrafik lüğət nəşr olunmuşdur. (Don yazıçıları, Omsk torpağının yazıçıları, Saratov yazıçıları, Kalininqrada yazıçıları, Kuybişev yazıçıları, Tomsk yazıçıları, Şərqi Sibir yazıçıları və s.)

Son illərdə istər müasir ədəbi hərəkatın, istərsə də ədəbiyyat tarixinin hərtərəfli öyrənilməsinə təmin edən bu və ya digər diyar yazıçılarının əlaqəsini izləyən xeyli miqdarda materiallar dərc olunmuşdur. Bütün ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının məhsulları içərisində biobiblioqrafik lüğətlərin ağırlıq çəkisinin yüksəlməsi həmçinin ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının inkişaf səviyyəsi ilə bağlıdır. Biobiblioqrafik lüğətlərin spesifikasını müəyyən edən başlıca metodik məsələ vəsaitdə yaradıcılığı əks olunan diyar yazıçılarının adlarının əhatə edilməsidir.

Bu məsələ həm biblioqrafik təcrübədə, həmçinin xüsusi ixtisas ədəbiyyatında indiyə qədər qəti elmi həllinin tapmamışdır. Biblioqrafik təcrübədə yazıçıların lüğətə adının daxil edilməsinin üç variantı mövcuddur. Onlardan birinci variant diyarın yazıçılar təşkilatının üzvü olan yazıçıların lüğətə daxil edilməsidir. Bu prinsiplə keçmiş SSRİ məkanında «Saratov yazıçıları», «Don yazıçıları», Azərbaycanda isə «Naxçıvan yazıçıları» biblioqrafik göstəriciləri tərtib edilmişdir.

İkinci variant ədəbi yaradıcılığı diyarla bağlı olan yazıçılara həsr edilən şəxsi göstəricilərdir.

Üçüncü variant diyar ədəbiyyatına, yaxud diyarşünas tədqiqatçı, müəllim tələbə üçün tarixi maraq doğuran yazıçılar haqqında məlumatı əks etdirən lüğətlərdir.

Diyarın biobiblioqrafik lüğətinə daxil ediləcək adlar dairəsi haqqında məsələnin həllində hər şeydən əvvəl yerli yazıçılara aid əsərlərin daxil edilməsi problemidir.

«Yerli yazıçılar» anlayışının şərhində müxtəlif nöqtəyi-nəzərlər vardır. Görkəmli rus biblioqrafı N.V.Zdobnov «Yerli yazıçılar» anlayışını geniş mənada şərh etmişdir. O, «Sibir yazıçıları» dedikdə mövzuya

aid bir hekayə yazmış yazıçını da daxil etmişdir. E.İ.Rıskin diyar ədəbi təşkilatının üzvü olan yazıçıları lüğətə daxil etməyi irəli sürür. Görkəmli rus biblioqraflarından M.A.Briksman və başqa mütəxəssislər belə hesab edirlər ki, lüğətə ömrü boyu bir və ya uzun müddət diyarla əlaqəsi olan yazıçıların adları daxil edilməlidir. Bunlardan daha inandırıcı meyar biobiblioqrafik lüğətə diyarla yaradıcılıq əlaqəsi olan yazıçıların adlarının daxil edilməsidir.

İkinci mühüm cəhət şəxsi lüğətin tərkibinin müəyyənləşdirilməsi məsələsinin həllidir. Bu yazıçıların adlarının keyfiyyətlə seçilməsidir. Bu vəsaitin oxucu təyinatından, məqsədindən asılı olaraq həll edilir. Əgər vəsait geniş oxucu dairəsini nəzərdə tutursa onların ideya bədii yaradıcılığının əhəmiyyəti nəzərə alınaraq daxil edilməsi həlledici meyar hesab edilir. Elmi işə kömək üçün nəzərdə tutulan lüğətlərdə həyat və yaradıcılığı, diyarın ədəbi həyatı ilə bağlı olan bütün yazıçıların nəzərə alınması vacibdir. Diyar yazıçılarının biobiblioqrafik lüğətinin mühüm üsürlərindən biri də biblioqrafik arayışdır. Yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında əsas məlumatdan başqa bu arayış yazıçının biblioqrafik lüğətə daxil edilməsinə əsas verən diyarla əlaqəsini göstərməlidir.

Biobiblioqrafik lüğətin tərtibi metodikasının başqa məsələləri nisbətən az spesifikdir. Məsələn, ədəbi materialların seçilməsi, (yazıçının əsərləri və yazıçı haqqında ədəbiyyat), sistemləşdirməsi və biblioqrafik xarakteristikadır. (qeyddir). Bunlar hər şeydən əvvəl vəsaitin məqsəd və oxucu təyinatından asılı olması ilə şərtləşir. Onlar həmin vəsaitin xarakterindən yəni tövsiyə, yaxud elmi-köməkçi vəsait olmasından asılıdır. Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının təcrübəsində «diyarın ədəbi həyatı» adlı vəsaitin tipi kifayət qədər inkişaf etməmişdir. Buna görə də biobiblioqrafik lüğətdə ümumi bölmənin (ümumi xarakterli ədəbiyyat yaxud diyarın ədəbi həyatı bölməsinin) verilməsi zəruridir.

Yerli dövrü nəşrlərin ümumi və sahəvi materiallarına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Onlar diyarın ədəbi prosesinin öyrənilməsində qiymətli mənbə hesab olunur.

Vəsaitin bu yeni tipinin tərtibi metodikasının spesifikasiyası göstəricinin şəxsi adlarının tərtibinin təyin edilməsi, həmçinin onun ümumi bölməsinin müfəssəl incəliklərinə qədər işlənilib hazırlanmasıdır.

Diyar haqqında bədii ədəbiyyatın mövzu göstəriciləri

Keçmiş SSRİ məkanında çap olunmuş «Bizim diyar bədii ədəbiyyatda» tipli vəsaitlər ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiya sistemində mühüm yer tutur. Bir qayda olaraq bu göstəricilər tövsiyə xarakteri daşıyır, tərbiyəvi funksiyaları yerinə yetirir və həmin diyarın həyatını əks etdirən əsərlərin təbliğini nəzərdə tutur. Bu tipli mövzu göstəricilərdə

şifahi xalq yardıcılığının bədii ədəbiyyatın, publisistik materialların ən yaxşılarının əks olunması qanuni haldır.

«Bizim diyar bədii ədəbiyyatda» göstəricisi bütün bədii ədəbiyyat mövzu biblioqrafiyası üçün ümumi olan prinsiplər əsasında tərtib edilir, vəsaitin tərtibinin əsas problemi ədəbi-bədii əsərlərin aşkara çıxarılması və seçilməsi problemdir. Diyar haqqında ədəbiyyatın axtarışı müəyyən çətinliklərlə bağlıdır. Yerli müəlliflərin əsərlərindən başqa diyarın həyatı haçansa, diyarda yaşamış (yerli, həmyerli) yazıçıların mərkəzi və başqa vilayət nəşriyyatlarında çap edilmiş əsərlərdə də öz əksini tapır. Buna görə də diyarşünaslıq göstəricilərindən başqa ümumi ədəbi və mövzu, bəzi hallarda isə şəxsi göstəricilərindən də materialların axtarışında istifadə edilməlidir.

«Bizim diyar bədii ədəbiyyatda» göstəricisini tərtib edən diyar haqqında ədəbiyyatı imkan daxilində tam aşkara çıxarmağa cəhd göstərməlidir. Vəsaitin məzmunu ancaq kitabların daxil edilməsi ilə məhdudlaşmır, dövrü nəşrlərdən materiallar da cəlb edilir. Adətən vəsaitdə tövsiyə edilən ədəbiyyat diyarın tarixini, keçmişi və indisini əks etdirir.

Vəsaitdə əks olunan əsərlərin diyarşünaslıq profili oxucular üçün kifayət qədər aydın olmalıdır. Mövzu diyarşünaslıq göstəricilərinə annotasiyanın tərtib edilməsi metodikasından edilən tələblər ədəbi mövzu biblioqrafiyasından edilən ümumi tələblərin eynidir. Annotasiyanın əsas üsürlərindən başqa əsərin o cəhətləri göstərilməlidir ki, həmin diyarla bağlı olsun.

Annotasiyada müəllifin diyarla əlaqəsinin, həmçinin əsərə verilən tənqidi qiymət haqqında məlumatın verilməsi tələb olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, bu tipli vəsaitlərin müəllifləri yardımçı göstəricilərin verilməsini qiymətləndirmirlər. Materialların xronoloji düzülüşü ədəbiyyatı müxtəlif aspektdə axtarmağı və seçməyi təmin etmir. Buna görə də bu tipli vəsaitlərdə yardımçı aparatın zəruri üsürləri verilməlidir. Vəsaitlərdə aşağıdakı göstəricilər olmalıdır: əsərlərin, mövzuların, coğrafi adların yardımçı göstəriciləri. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının bir sıra mühüm əsaslı metodik xüsusiyyətləri vardır ki, biblioqrafiyanın üzvü tərkib hissəsini təşkil edir və bütünlükdə onun metodikasının ümumi prinsiplərinə tabedir.

Azərbaycanda çap olunmuş ümumi xarakterli göstəricilərdən xüsusilə M.Bağirovun M.F.Axundov adına Azərbaycan milli kitabxanasının 1977-ci ildə nəşr etmiş olduğu «Naxçıvan yazıçıları» biblioqrafik lüğətində materialların uçota alınmasına, sistemləşdirilməsi məsələlərinə yeni baxımdan yanaşılmışdır. Bununla bədii ədəbiyyatın diyarşünaslıq biblioqrafiyasının ilk təməl daşı qoyulmuşdur. Biobiblioqrafik lüğətdə hal-hazırda Naxçıvanda yaşayıb-yaradan yazıçıların əsərləri,

rus və keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilib nəşr olunmuş əsərləri, haqqında materiallar verilmişdir. Vəsaitdə əsərləri daxil edilən yazıçıların əhatə dairəsi müəyyən edilmiş 17 nəfər yazıçının əsərinin biblioqrafik təsviri öz əksini tapmışdır.

Göstəricinin əvvəlində Naxçıvan Muxtar Respublikasının ədəbi mühiti haqqında ümumi xarakterli materiallar verilmiş, sonra doqquz yazıçı yardıcılığa başladığı ilə görə düzülüb, hər biri ayrıca bölmədə verilmişdir. Bölmələrdə əvvəlcə yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında bioqrafik məlumat, sonra nəşr olunmuş kitabları, dövrü mətbuat və məcmuələrdə dərc edilmiş əsərləri (janrlar üzrə xronoloji qaydada) SSRİ xalqları dillərinə tərcümə edilən əsərləri və nəhayət yaradıcılıqları haqqında mətbuatda çıxmış məqalələr müəlliflərin familiyasının əlifba üzrə verilmişdir. Səkkiz nəfər gənc şair və jurnalist üçün materialların az olduğuna görə hər birinə ayrıca bölmə verilməmiş, çap edilmiş kitabları göstərilmişdir (1).

Maraqlıdır ki, müəllif onların həyat və yaradıcılıqları haqqında biblioqrafik məlumat verməmişdir. Halbuki, hər bir yazıçının bioqrafiyası haqqında verilmiş məlumat vəsaitin informasiya çəkisini çox artırır, həm də ilk mənbə kimi onu zənginləşdirirdi. M.Bağirov işə yaradıcı yanaşmaqla müstəqil tədqiqat axtarışları etmiş, unudulmuş, yaddan çıxmış materialları aşkara çıxarmaqla tədqiqatçılar üçün çox zəngin mənbə yaratmışdır. Lakin, vəsait M.Bağirovun ilk qələm təcrübəsi olduğundan nöqsansız deyildir. Onun tərtibində qəbul edilmiş elmi prinsip axıracan gözlənilməmişdir. Materiallara annotasiya verilməmişdir, yardımçı göstərici kimi ancaq müəlliflərin əlifba göstəricisi tərtib olunmuşdur. Vəsait bədii ədəbiyyatın diyarşünaslığının mətnşünaslıq bazasıdır.

Biblioqrafik lüğətin tərtibi metodikası mürəkkəbdir, çətin və məsuliyətli olan bu işin davam etdirilməsi, təkmilləşdirilməsi biblioqrafların birgə səyi nəticəsində mümkündür. Materialların təsvirinin metodik xüsusiyyətləri, yardımçı göstəricilərin tərtibi məsələsi düzgün əsaslandırılmışdır. Görünür ki, yardımçı göstəricilərin minimum miqdarda verilməsindən ayrıca danışmaq lazım gəlir. Biblioqrafik göstəricilərin bir sistem kimi anlaşılması barədəki elmi mülahizələr bunu bir daha tələb edir. Məhz göstəricini əlavə və əsas hissə deyə iki yerə ayırmaq və birinə ciddi, digərinə başdan sovdu baxmaq olmaz. Belə olduqda biblioqrafik mədəniyyətin aşağı düşməsinə səbəb olur və vəsaitin soraq axtarış imkanının artması qeydinə qalınır.

Beləliklə iş təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi faydalı və zəruridir. Eyni zamanda biblioqrafik göstəricilərin tərtibinin nəzəri əsasları da yaradılmalıdır.

Çünki respublikada təcrübə fəaliyyətində elmi-nəzəri səviyyə çox aşağıdır. Buna görə də kortəbii metodikadan yaxa qurtarmaq mümkün deyildir.

Ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyası müxtəlif səviyyələrdə universal, sahəvi, mövzu, şəxsi və biblioqrafik vəsaitlərin digər növlərinin əks olunduğu mürəkkəb bir sistemdir. Belə daxili çoxaspektli quruluşla əlaqədar olaraq, ədəbi diyarşünaslıq biblioqrafiyasının nəzəri, metodiki və təşkilati əsasları və biblioqrafik vəsaitlər sistemi formalaşır ki, bu da hələ lazımı dərəcədə tədqiq edilib öyrənilməmişdir. Xüsusilə Azərbaycanda bölgələrdə-Gəncədə, Şəkida, Qubada, Borçalıda, Lənkəranda, Qəbələdə yaşayıb yaradan gənc şairlərin əsərlərinin nəşr olunduğu indiki şərait bunu tələb edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Bağirov M. Naxçıvan yazıçıları: Biblioqrafiya / Red.-ru: Ə. Əfəndiyev. - Bakı, 1977. - 74 s.
2. Əliyev Ə. Ölkəşünaslığa dair biblioqrafik göstəricilərin tərtibi metodikası / Kitabxana işçisinə kömək: Rüblik elmi-metodik məcmuə. - Bakı, 1972. - №3. - S. 22-28.
3. Əliyev Z.H. Ümumi biblioqrafiyaşünaslıq: Dərs vəsaiti. - Bakı, 2001. - 141 s.
4. İsmayılov N.İ., Hacıyeva Q. S. Kitabxanada ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) üzrə biblioqrafik fəaliyyət: nəzəri-tarixi, təşkilati-metodiki məsələləri. - B.: Mütərcim, 2004. - 110 s.
5. Xələfov Ə.T. Biblioqrafiya terminləri haqqında // Elmi əsərlər / M.F. Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanası. - Bakı, 1980. - bur 1. - s. 121-126.
6. Мамонтов А.Б., Шерба Н.Н. Краеведческая библиография. - М., 1989. - 236 с.
7. Стандарты по библиотечному делу и библиографии. - М., 1985. - С. 11.

Ашраф Халафов

**МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ
ЛИТЕРАТУРНО-КРАЕВЕДЧЕСКОЙ
БИБЛИОГРАФИИ**

РЕЗЮМЕ

В научной статье рассматриваются методические проблемы литературно-краеведческой библиографии как составной части краеведческой библиографии. Особенное внимание уделено составлению научно-вспомогательным и рекомендательным библиографическим пособиям, также вопросам совершенствования системы этих пособий.